

Трафик на хора с цел трудова експлоатация: наръчник за разпознаване, реагиране и предотвратяване

Наръчник за обществеността

Enhancing pRevention ANd multi-agenCy cooperAtion against labour Trafficking

**Funded by
the European Union**

Funded by the European Union. Views and opinions expressed are however those of the author(s) only and do not necessarily reflect those of the European Union or European Commission. Neither the European Union nor the European Commission can be held responsible for them.

Project number: 101101925

The images included are licensed from Shutterstock.com.

1. Въведение - определение за ТХ	5
1.1. Въздействие на ТХ върху основните права.....	6
1.2. Принудителен труд.....	7
2. Повече за ТХ с цел трудова експлоатация	8
2.1. Трафикът на хора не е каналджийство.....	8
2.2. Притегателни фактори за ТХ с цел трудова експлоатация.....	9
3. Разпознаване на признаците на трудова експлоатация - уязвими групи	10
3.1. Общи индикатори за трудова експлоатация.....	10
3.2. Въпроси, които трябва да се задават, за да се идентифицират потенциалните жертви на трудова експлоатация.....	11
3.3. Целеви групи - уязвими групи от населението	12
4. Превенция на трудовата експлоатация	13
4.1. Намаляване на търсенето на експлоатиран труд	13
4.2. Ролята на предприятията	13
5. Какво да направите, ако имате съмнения за наличието на трудова експлоатация	14
5.1 Как безопасно да съобщавате за предполагаеми случаи	14
5.2. Подкрепа за жертвите: Как да постъпвате и как да не постъпвате	15
5.3. Горещи телефонни линии за помощ и допълнителна информация в България	15
6. Повишаване на осведомеността в общността	16
6.1. Силата на осведомеността и действията.....	16
6.2. Призив за действие	17
7. Информирание на обществеността за риска от ТХ за бежанците от Украйна	18
7.1. Анализ на рисковете.....	18
7.2. Разпознаване на признаците на ТХ при (украинските) бежанци	19
8. Източници на ниво ЕС	20

ОБОБЩЕНИЕ - ОСНОВНИ БЕЛЕЖКИ

Настоящият наръчник се фокусира върху престъплението трафика на хора (ТХ) с цел трудова експлоатация, като обръща особено внимание на нарушаването на основните човешки права и необходимостта от многостранен отговор, включващ защита, наказателно преследване и превенция.

В раздел 1 се дава определение на ТХ, като се подчертават неговите елементи (действия, средства и цел). Прави се разграничение между ТХ и каналджийството, описват се факторите, водещи към трудова експлоатация (раздел 2) и се изброяват се показатели за идентифициране на потенциалните жертви, като се подчертава важноста на деликатен подход при взаимодействието с тях (раздел 3).

Наръчникът предлага многостранни стратегии за превенция, насочени към намаляване на търсенето на експлоатиран труд, насърчаване на етичното пазарно потребление и прилагане на корпоративна отговорност (раздел 4).

Той предоставя практически съвети за докладване на подозрения за трудова експлоатация и подкрепа на жертвите (Раздел 5), застъпничество за повишаване на осведомеността на обществото и призовава за колективни действия срещу трудовата експлоатация (Раздел 6). В раздел 7 се разглежда конкретно рискът от трудова експлоатация сред украинските бежанци, които понастоящем са силно уязвима група.

В заключение, ръководството подчертава значението на обществената осведоменост и колективните действия в борбата с трудовата експлоатация, като призовава за бдително и информирано застъпничество в подкрепа на жертвите и насърчаване на справедливи трудови практики. Наръчникът насочва читателите към специфични за ЕС ресурси за допълнителна информация, като подчертава широкия обхват на усилията, необходими за ефективното решаване на този глобален проблем (раздел 8).

1. Въведение - определение за ТХ

Трафикът на хора (ТХ) е комплексно явление, което не зачита човешкия живот в преследването на печалба, форма на организирана престъпност с различни първопричини като бедност, неравенство, насилие, основано на пола, липса на възможности за заетост и др. Елиминирането на трафика на хора изисква мултидисциплинарен и всеобхватен подход - от защита на жертвите до наказателно преследване и осъдителни присъди за трафикантите.

За ТХ се считат **действията** по „набиране, транспортиране, прехвърляне, укриване или приемане на лица, включително размяна или прехвърляне на контрол върху тези лица, **чрез** заплахата или използване на сила или други форми на принуда, отвличане, измама, заблуда, злоупотреба с власт или уязвимо положение, или даване или получаване на плащания или облаги за постигане на съгласието на лице, имащо контрол върху друго лице, **с цел експлоатация**“. **Експлоатацията** включва експлоатацията чрез проституцията или други форми на сексуална експлоатация, **принудителен труд или услуги**, включително просия, робство или практики, подобни на робството, експлоатация за престъпни дейности, или отнемане на органи¹.

Престъплението трафик на хора се състои от три основни елемента: **деяние, средство и цел**. За да контролират жертвите си, трафикантите използват физическото и сексуалното насилие, изнудването, емоционалната манипулация и отнемането на официални документи. Експлоатацията може да се случи в родната страна на жертвата, при смяната на физическото ѝ местоположение или в чужда държава².

ДЕЙСТВИЕ	СРЕДСТВА	ЦЕЛ
Набиране на персонал	Заплаха или използване на сила, други форми на принуда	Използване на проституцията на други лица
Транспортиране	Отвличане/измама/заблуда/ злоупотреба с власт	Сексуална експлоатация
Прехвърляне	Злоупотреба с уязвимо положение	Принудителен труд или услуги
Укриване	Даване или получаване на плащания или облаги за постигане на съгласието на лице, което има контрол над друго лице	Робство
Приемане на лица		Отнемане на органи
		Други форми на експлоатация

¹ Council of the European Union, European Parliament (2011, April 14). Directive 2011/36/EU on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims. European Sources Online. <https://shorturl.at/BKVTrn>

² United Nations. Office on Drugs and Crime (n.d.). The Crime. <https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/crime.html>

1.1. Въздействие на ТХ върху основните права

Експлоатационните трудови практики, грубото отношение към работника, опасните условия на труд, отказът за предоставяне на законно заплащане или осигуровки, наемането на нерегистрирани мигранти и тяхната изолация в процеса на работа, са само някои аспекти на нарушаването на основните права при трудовата експлоатация.

Трафикът на хора е грубо нарушение на основните права, което представлява заплаха за основните принципи на човешкото достойнство, равенството и свободата и е изрично забранен от **Хартата на основните права на ЕС (2009 г.)**.

- ЧОВЕШКО ДОСТОЙНСТВО (чл. 1)

- ПРАВО НА ЖИВОТ (чл. 2)

- ПРАВО НА ИНТЕГРИТНОСТ НА ЛИЧНОСТТА (чл. 3)

- ЗАБРАНА НА ИЗТЕЗАНИЯТА И НЕЧОВЕШКОТО ИЛИ УНИЗИТЕЛНО ОТНОШЕНИЕ ИЛИ НАКАЗАНИЕ (чл. 4)

- ЗАБРАНА НА РОБСТВОТО И ПРИНУДИТЕЛНИЯ ТРУД (чл. 5)

- ПРАВО НА СВОБОДА И БЕЗОПАСНОСТ (член 6)

- ПРАВО НА ОБРАЗОВАНИЕ (член 14)

1.2. Принудителен труд³

Принудителният труд, както е посочено в Конвенцията на Международната организация на труда (МОТ) за принудителния труд от 1930 г. (№ 29)¹, се отнася до „всяка работа или служба, изисквана от лице под заплахата на каквото и да е наказание и за която това лице не се е съгласило доброволно да я извършва“.

Въз основа на доклада „Global Estimates of Modern Slavery/Forced Labour and Forced Marriage“ („Глобални оценки на модерното робство/принудителния труд и принудителните бракове“), **създаден от МОТ, Walk Free и Международната организация по миграция (МОМ):⁴**

Всеки ден 27,6 милиона души са в ситуация на принудителен труд. Този брой се равнява на 3,5 души, които са жертва на насилствен труд, на всеки хиляда души в света. Жените и момичетата съставляват 11,8 милиона от общия брой на принудително работещите лица. Повече от 3,3 милиона от тези лица са деца.

Принудителният труд се увеличава през последните години.

Нито един регион на света не е пощаден от принудителен труд.

Повечето случаи на принудителен труд са регистрирани в частния сектор.

Борбата с трудовата експлоатация изисква цялостен подход, включващ правна защита, прилагане на трудовите стандарти и подкрепа за жертвите. Най-разпространените форми на трафик на хора в ЕС са трафик с цел сексуална и трудова експлоатация. И двете форми на експлоатация са с еднакъв дял на жертвите. Повечето трафиканти в ЕС са граждани на ЕС и често са от същата националност като жертвите си. Повече от три четвърти от извършителите са мъже⁵.

Разпространението на трудовата експлоатация е почти еднакво с това на сексуалната експлоатация. В същото време експлоатацията чрез принудителен труд и услуги достига най-високо разпространение през 2022 г. – 41,1 %⁶.

³ International Labour Organization (ILO) Conventions: Specifically, the Forced Labour Convention (No. 29), the Abolition of Forced Labour Convention (No. 105), and the Domestic Workers Convention (No. 189), among others, set standards for the treatment of workers and the prevention of forced labour. https://normlex.ilo.org/dyn/nrmlx_en/f?p=NORMLEXPUB:12100:0::NO:P12100_ILO_CODE:C029

⁴ International Labour Organization (2022, September). Global Estimates of Modern Slavery: Forced Labour and Forced Marriage. www.ilo.org/publications/major-publications/global-estimates-modern-slavery-forced-labour-and-forced-marriage.

⁵ European Commission (2024, April 23). Together Against Trafficking in Human Beings. home-affairs.ec.europa.eu/policies/internal-security/organised-crime-and-human-trafficking/together-against-trafficking-human-beings_en

⁶ Eurostat (2024, January 1). Trafficking in human beings statistics. ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Trafficking_in_human_beings_statistics#The_prevalence_of_labour_exploitation_is_almost_equal_that_of_sexual_exploitation

2. Повече за ТХ с цел трудова експлоатация

ТХ с цел трудова експлоатация е сложен проблем и обикновено има транснационален характер. От съществено значение е да се вникне в неговите съставни части, въздействие и глобалните усилия за противодействието му.

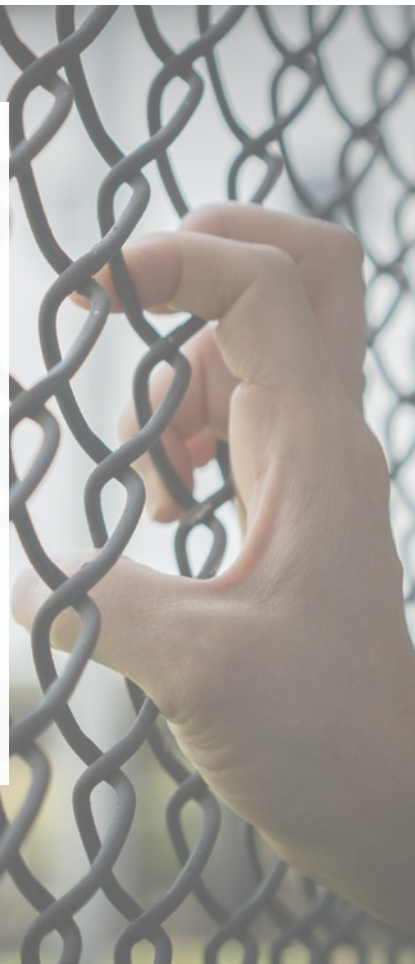
Трудовата експлоатация е налице, когато хората са принудени да работят при нечовешки условия, като често получават малко или никакво възнаграждение. Това е форма на трафик на хора, при която жертвите се експлоатират за своя труд, и се характеризира с използването на сила, измама или принуда за набиране, укриване, транспортиране, предоставяне или получаване на лице за труд или услуги.

2.1. Трафикът на хора не е каналджийство

Изключително важно е да се прави разлика между ТХ и каналджийството. Въпреки че и двете са незаконни дейности, те се различават значително:

ТХ включва експлоатация и се счита за престъпление срещу личността. То не изисква пресичане на международни граници и може да се извършва в рамките на дадена държава.

Каналджийството включва незаконно превеждане на хора през границите, обикновено с тяхно съгласие, и приключва, след като транспортираното лице достигне местоназначението си.

2.2. Притегателни фактори за ТХ с цел трудова експлоатация

Притегателните фактори за ТХ, по-конкретно с цел трудова експлоатация, се отнасят до различни обстоятелства, които привличат лицата към определени страни, места или сектори на икономиката, където те са уязвими за експлоатация.

Следният списък е примерен, но не и изчерпателен, за основните притегателни фактори:

Разбирането на тези фактори е от решаващо значение, за да може да се обърне внимание на първопричините за трудовата експлоатация и да се разработят ефективни стратегии за борба с нея.

Търсене на евтина работна ръка.

Икономическо неравенство/различия.

Липса на осведоменост и регулации.

Конфликти и нестабилност.

Социална дискриминация.

Подобрен стандарт и качество на живот.

По-малко дискриминация или злоупотреби.

По-добри възможности за заетост.

По-високи заплати и по-добри условия на труд.

Създадени мигрантски общности.

3. Разпознаване на признаците на трудова експлоатация - уязвими групи

Познаването на признаците на ТХ за трудова експлоатация е от решаващо значение за идентифицирането на потенциалните жертви и предприемането на подходящи мерки за оказване на помощ. Целта на тази глава е да предостави на читателите знания да забелязват тревожни сигнали в различни среди, включително на работното място и в общността. Познаването на тези индикатори може да допринесе за навременна намеса, която потенциално да спаси лицата от по-нататъшна експлоатация.

3.1. Общи индикатори за трудова експлоатация

Трудовата експлоатация може да бъде установена чрез различни признаци, като не всички от тях са лесно разпознаваеми. Те могат да се наблюдават във физическото и емоционалното състояние на работниците, в условията на работа и в поведението на работодателя. Основните индикатори включват:

- ▶ Лоши хигиенни условия.
- ▶ Видими признаци на физическо насилие (напр. синини, изгаряния, белези).
- ▶ Изолиране на работника при постоянно наблюдение.
- ▶ Много лоши условия на труд.
- ▶ Ограничаване на възможността за придвижване.
- ▶ Липса на предпазни средства и подходящо за работа облекло или униформа.
- ▶ Ако е чужденец, лицето е преминало границата с фалшиви документи.
- ▶ Не притежава документи за пътуване.
- ▶ Липса на документи за самоличност или притежаване на фалшиви документи за самоличност.
- ▶ Затруднения при отговорите на въпроси.
- ▶ Нежелание да разговаря с властите.
- ▶ Несигурност относно мястото, където се намира.
- ▶ Работниците живеят там, където работят.
- ▶ Признаци на експлоатация, свързани с различни отрасли, като селско стопанство, строителство, домашна работа и производство.

3.2. Въпроси, които трябва да се задават, за да се идентифицират потенциалните жертви на трудова експлоатация

Разговорът с някого, за когото подозирате, че може да е жертва на трудова експлоатация, изисква деликатен подход. Ето някои въпроси, които могат да помогнат за идентифицирането на потенциални жертви, като се избегне допълнителна виктимизация:

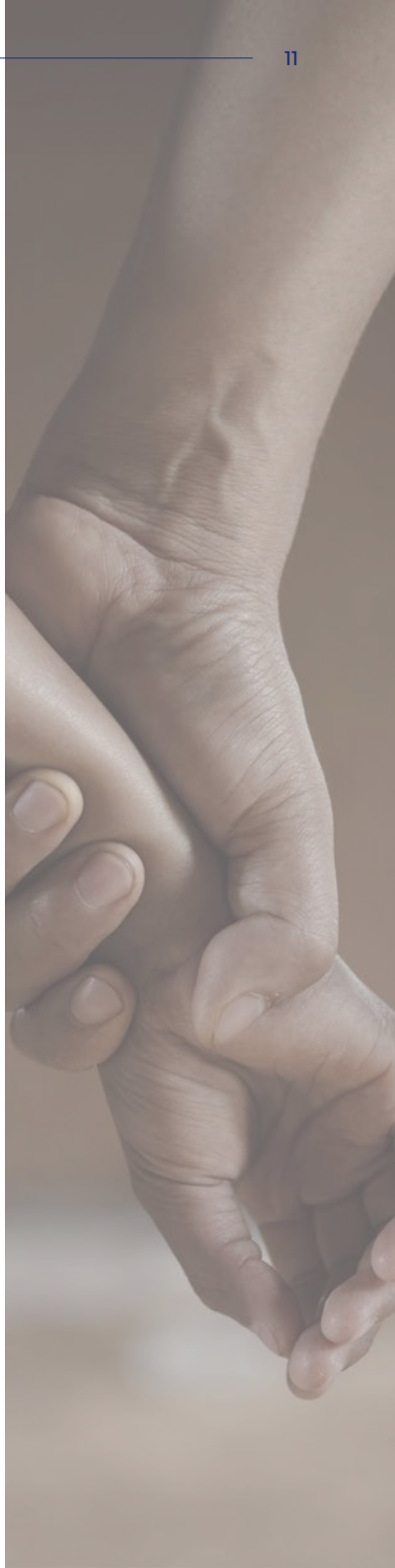
Можете ли да напуснете работата си, ако искате?

При вас ли са документите си за самоличност, или някой друг ги държи?

Били ли сте заплашвани при опит да напуснете работата си?

Получавате ли редовно заплата и дали тя е такава, каквато ви е била обещана?

Установяването на първоначален подход, основан на съпричастност, без всякакви стереотипи и предразсъдъци, е най-добрият път към отношения, изградени на доверие, които могат да накарат някого да се чувства сигурен и подкрепен.

3.3. Целеви групи - уязвими групи от населението

Установяването на това кой е най-застрашен от трудова експлоатация и факторите, които допринасят за неговата уязвимост, е от съществено значение за възможно най-ранното му идентифициране.

Определени групи са по-податливи на трудова експлоатация поради различни фактори, включително икономически условия, социален статус и липса на правна защита. Тези групи често включват:

Мигранти и бежанци:

Лица, които преминават граници в търсене на по-добри възможности.

Лица и семейства с ниски доходи:

Икономическата потребност може да принуди хората да приемат рискови предложения за работа, без да имат възможност да преговарят за условията или да търсят правна защита.

Деца и юноши:

Особено тези в неравностойно положение могат да бъдат принудени да работят под претекст, че осигуряват прехраната на семействата си, или чрез отвличане и трафикиране.

Малцинствени групи:

Дискриминацията и социалното изключване могат да ограничат достъпа до законна трудова заетост, образование и правна защита, което прави тези групи по-уязвими към експлоатация.

Жени и момичета:

В определен контекст те могат да бъдат особено податливи на експлоатация в работата като домашни помощници, предоставянето на грижи и неформалната икономика, където контролът е минимален.

4. Превенция на трудовата експлоатация

Предотвратяването на ТХ с цел трудова експлоатация изисква многостранен подход, който да включва всички заинтересовани страни (правоприлагащи органи, инспектори по труда, общности, предприятия, държавни агенции и международни организации). Чрез преодоляване на първопричините и прилагане на защитни мерки можем значително да подпомогнем борбата срещу трудовата експлоатация.

4.1. Намаляване на търсенето на експлоатиран труд

Ключов аспект на превенцията е намаляването на търсенето на продукти и услуги, които са резултат от експлоатиран труд. Това включва:

Информираност на потребителите и етично пазаруване: Насърчаване на потребителите да правят информиран избор, като подкрепят фирми, които се придържат към етични трудови практики.

Кампаниите за повишаване на осведомеността могат да подчертаят значението на справедливата търговия и етикетите за етично сертифициране.

Корпоративна отчетност: Въвеждане и прилагане на политики, които изискват от предприятията да извършват шателна проверка на своите вериги за доставки, за да гарантират, че не са включвали експлоатация. Това включва редовни одити, прозрачно отчитане и инициативи за етично снабдяване.

4.2. Ролята на предприятията

Предприятията играят ключова роля в предотвратяването на трудовата експлоатация, като предприемат следните отговорни практики:

Справедливи трудови стандарти: Установяване и спазване на справедливи трудови стандарти, които включват достойно заплащане, безопасни условия на труд и разумно работно време.

Обучение и овластяване на работниците: Предоставяне на работниците на информация за техните права и достъп до механизми за подаване на жалби без страх от ответни мерки.

Прозрачност по веригата за доставки: Изграждане на прозрачност във веригите за доставки чрез посочване на източниците и гарантиране, че всички нива се придържат към етични практики.

5. Какво да направите, ако имате съмнения за наличието на трудова експлоатация

Разпознаването на признаците на трудова експлоатация е първата стъпка към промяна. От решаващо значение обаче е да знаете как да реагирате ефективно и без да застрашавате общата безопасност, когато подозирате, че някой е експлоатиран. Тази глава предоставя насоки за действията, които лицата могат да предприемат, за да съобщят за подозрения за експлоатация, да подкрепят жертвите и да си съдействат с органите на властта по начин, който дава приоритет на безопасността и благосъстоянието на всички участници.

5.1 Как безопасно да съобщавате за предполагаеми случаи

Ако смятате, че някой е жертва на трудова експлоатация, предприемането на бързи действия може значително да повлияе на неговата безопасност и бъдеще. Ето как да докладвате по безопасен начин:

Свържете се с местните власти:

Разберете кои са отговорните местни органи, с които да се свържете – това може да са полицията, специализираните звена за борба с трафика на хора или инспекциите по труда. Винаги вземайте предвид безопасността и желанията на предполагаемата жертва, преди да предприемете действия.

Използвайте националните горещи телефонни линии:

В много държави има специални горещи телефонни линии за подаване на сигнали за трафик на хора и трудова експлоатация. Тези горещи линии могат да предоставят съвети за необходимите стъпки и да улеснят участието на правоприлагащите органи и службите за подкрепа. За България тази линия е 0800 20 100.

Ангажирайте се с неправителствени организации: Неправителствените организации, специализирани в борбата с трафика на хора, могат да предложат насоки и помощ при подаването на сигнали и да действат като посредници с властите, ако е необходимо. Такива организации в България „Асоциация Анимус“ и A21.

5.2. Подкрепа за жертвите: Как да постъпвате и как да не постъпвате

Когато взаимодействате с потенциални жертви на трудова експлоатация, от съществено значение е да подходите към ситуацията с разбиране и зачитане на тяхната автономност и безопасност. Ето някои насоки:

Do's

Изслушвайте, без да съдите:

Предоставете им безопасна среда, в която да споделят историята си, ако решат, без да ги притискате за информация.

Предоставяйте информация:

Споделете информация за ресурсите, услугите за подкрепа и техните права, както ги разбирате.

Don'ts

Не се изправяйте срещу експлоататора:

Директната конфронтация може да доведе до изостряне на ситуацията и да изложи на риск както вас, така и жертвата.

Не обещавайте действия, които не можете да предприемете:

Избягвайте да давате обещания за правни резултати или конкретни форми на помощ, които може да не са гарантирани.

5.3. Горещи телефонни линии за помощ и допълнителна информация в България

Национална телефонна линия за борба с трафика на хора **0800 20 100**.

Главна инспекция по труда, като се обадите на номер **0700 17 670** или чрез подаване на жалба на адрес www.gli.government.bg/bg/node/6499

Национална комисия за борба с трафика на хора, чрез набирање на номер **+359 2 807 80 50**

Българската полиция, като наберете **112**.

6. Повишаване на осведомеността в общността

Повишаването на осведомеността във вашата общност може да помогне за предотвратяване на трудовата експлоатация, като запознае другите с признаците и начините за реакция. Организирайте или участвайте в работни срещи, семинари и кампании за повишаване на осведомеността, за да разпространявате знания и ресурси.

Предприемането на действия срещу трудовата експлоатация е отговорност, която пада върху всички членове на обществото. Като бъдем информирани, бдителни и състрадателни, можем да окажем значително въздействие върху живота на хората, засегнати от това сериозно нарушение на човешките права. Целта на тази глава е да даде на читателите необходимите знания и инструменти, за да се противопоставят на трудовата експлоатация и да се застъпват за правата и достойнството на всички работници.

6.1. Силата на осведомеността и действията

В края на този наръчник за борба с трудовата експлоатация е наложително да се върнем към решаващата роля на обществената осведоменост и колективните действия. Различните глави представиха многостранния характер на трудовата експлоатация, разкривайки нейното скрито присъствие в нашите общности, икономика и ежедневието. Борбата срещу това явно нарушение на човешките права и достойнство изисква ангажираност и бдителност от страна на всеки отделен човек и структура в обществото.

6.2. Призив за действие

Настоящото ръководство служи като призив за действие към читателите, за да станат информирани застъпници и активни участници в борбата срещу трудовата експлоатация. Като остава бдителен, съобщава за подозрителни случаи, подкрепя жертвите и се застъпва за справедливи трудови практики, всеки от нас може да промени ситуацията. Пътят към премахването на трудовата експлоатация е дълъг и изпълнен с предизвикателства, но с постоянни усилия и солидарност борбата може да бъде успешна.

7. Информирание на обществеността за риска от ТХ за бежанците от Украйна

Продължаващата война в Украйна принуди милиони хора да напуснат домовете си, създавайки една от най-големите хуманитарни кризи в най-новата история. Сред най-засегнатите са жените, децата и други уязвими групи, които често се намират в проблематични ситуации, които ги излагат на повишен риск от експлоатация и злоупотреба. Разрушаването на обществените структури, загубата на икономическа стабилност и хаотичното разселване създадоха благоприятна почва за трафикантите на хора да се възползват от отчаянието на хората, търсеши сигурност. Много бежанци се сблъскват с несигурност на граничните пунктове и във временните подслони, където трафикантите могат да се представят за хуманитарни работници или да дават измамни обещания за помощ, което засилва тяхната уязвимост. Международните организации и правителствата работят неуморно за справяне с тази тревожна ситуация, но мащабът на кризата подчертава наложашката необходимост от строги мерки за борба с трафика на хора и целенасочена подкрепа за най-застрашените. В тази част се очертават опасностите, пред които са изправени бежанците, вкл. от Украйна, и се предоставят ключови показатели, които да помогнат за идентифицирането и подкрепата на потенциални жертви на ТХ.

7.1. Анализ на рисковете

- ▶ Анализът на рисковете, свързани с ТХ, разкрива сериозната уязвимост на определени групи (особено сред украинските бежанци).
- ▶ Основните рискови групи включват жени и деца, особено непридружени непълнолетни, както и лица с ограничени средства, без документи или без мрежи за подкрепа.
- ▶ Лицата, които не говорят местните езици, не са запознати с правата си или имат вече съществуващи уязвимости, като например увреждания или са били принудително премествани и преди, също са незащитени.
- ▶ Често срещаните видове експлоатация варират от сексуална експлоатация, включително принудителна проституция и порнография, до трудова експлоатация в области като предоставянето на домашни грижи, селското стопанство, строителството и различни незаконни дейности.
- ▶ Децата са особено изложени на риск от принудителна просия, измама при осиновяване и трафик с цел сексуална или трудова експлоатация.
- ▶ Други форми на експлоатация включват принудителни бракове и трафик на органи.

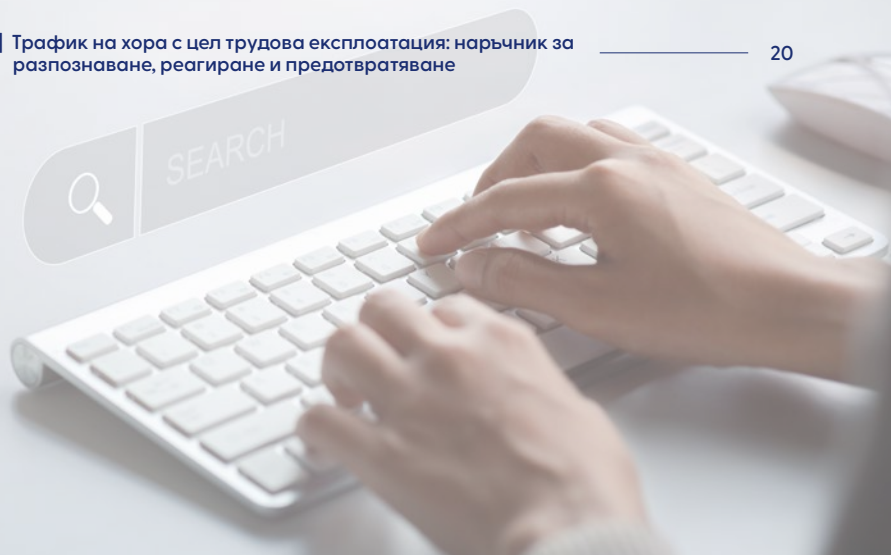
- ▶ Престъпните мрежи се възползват от бежанците по време на тяхното придвижване, като използват измама, принуда или фалшиви обещания за сигурност, работа или жилище, за да ги манипулират. Социалните медии и онлайн платформите се превърнаха в често използвани инструменти за набиране на жертви, което допълнително усложнява усилията за борба с тези престъпления.

7.2. Разпознаване на признаците на ТХ при (украинските) бежанци

- ▶ Общите индикатори включват лица, които изглеждат изолирани, контролирани или са придружени от някого, който говори от тяхно име, както и липсата на лични документи.
- ▶ Често срещани са и физически признаци като малтретиране, недохранване, пренебрегване и очевиден страх или недоверие към властите.
- ▶ За децата допълнителни индикатори са липса на придружител или с придружители възрасти, които нямат роднинска връзка с тях, признаци на negliжиране, лоша хигиена или липса на достъп до образование или социални грижи.
- ▶ Трудовата експлоатация често включва липса на договори, отказ за заплащане, опасни условия на труд или зависимост от работодателите за основни потребности като жилище или транспорт.
- ▶ В случаите на сексуална експлоатация лицата могат да носят неподходящо за сезона облекло, да имат татуировки или маркировка, показваща, че са „собственост“, или свободата им на движение да бъде ограничавана от тези, които отговарят за тях.

Разпознаването на тези модели е от съществено значение за идентифицирането и подпомагането на жертвите.

8. Източници на ниво ЕС

Следните източници (списъкът не е изчерпателен) предлагат голяма по обем информация за всички, които искат да разберат обхвата, въздействието и противодействието на трудовата експлоатация и трафика на хора в Европейския съюз. Те могат да послужат като основа за изследвания, разработване на политики, застъпничество и образователни усилия, насочени към борбата с тези проблеми.

Европейска комисия - борба с трафика на хора

 ec.europa.eu/anti-trafficking

Официалната страница на Европейската комисия за усилията за борба с трафика на хора в ЕС, която предоставя достъп до законодателство, програмни документи и широк набор от ресурси и доклади за трафика на хора.

Евростат - Трафик на хора

 ec.europa.eu/eurostat (Търсете за „Трафик на хора“)

Евростат, статистическата служба на Европейския съюз, предлага изчерпателни статистически данни и анализи за трафика на хора, включително профили на жертвите, трафикантите и видовете експлоатация.

FRA (Агенция на Европейския съюз за основните права)

 fra.europa.eu

Предоставя данни, изследвания и доклади относно различни аспекти на правата на човека в ЕС, включително трудова експлоатация и трафик на хора. Работата им включва проучвания и изследвания на правата на мигрантите, лицата, търсещи убежище, и други уязвими групи.

ЕМН (Европейска мрежа за миграция)

 ec.europa.eu/home-affairs/networks/european-migration-network_en

Предлага проучвания, доклади и анализи на политики, свързани с миграцията и убежището, включително теми като трафика на хора и трудовата експлоатация в рамките на ЕС.

Европол - Трафик на хора

 www.europol.europa.eu (Търсете за „Трафик на хора“)

Европол предоставя информация за престъплението трафик на хора в ЕС, включително за оперативните успехи, изследванията и анализите на тенденциите и моделите на трафика.

Допълнителна литература и изследвания

Доклади на GRETA (Група от експерти за действия срещу трафика на хора)

 www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/greta

GRETA, част от Съвета на Европа, публикува специфични за всяка страна доклади, в които се оценява изпълнението на Конвенцията за борба с трафика на хора от страните по нея.

ОССЕ (Организация за сигурност и сътрудничество в Европа)

 www.osce.org/secretariat/trafficking

ОССЕ предоставя ресурси, доклади и планове за действие, насочени към борбата с трафика на хора, с географска насоченост, която включва няколко държави-членки на ЕС.

